

ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7
ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

**The Skill of School Administration in the 21st Century by Sappurisa
Dhammas Seven Principal Under the Office of Khon Kaen
Primary Educational Service Area 4**

พิทยา ดาคม,

พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส และ พระฮอนด้า วาทสโท
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

**Pittaya Dakhom,
Phrakhrupalad Boonchuay Jotivamso and Phra Honda Vadasuddo**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E mail : ton.dakhom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 (2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างาน 4 ฝ่าย จำนวน 269 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามตำแหน่ง และเทียบสัดส่วนตามประสบการณ์การทำงานและระดับการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย โดยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และ

* วันรับบทความ: 4 มีนาคม 2565; วันแก้ไขบทความ: 4 เมษายน 2565; วันตอบรับบทความ: 5 เมษายน 2565

Received: March 4, 2022; Revised: April 4, 2022; Accepted: April 5, 2022

ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี รองลงมาคือ ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม และด้านทักษะการสื่อสาร ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือด้านทักษะการตัดสินใจ โดยข้อค้นพบในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี คือ ผู้บริหารรู้จักจุดมุ่งหมายและผลโดยส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารรู้จักชุมชนใช้เทคโนโลยีติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หรือหน่วยงานอื่นได้อย่างรวดเร็ว ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม คือ ผู้บริหารรู้จักประมาณใจความไว้วางใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานแก่ทีมงาน ผู้บริหารเข้าใจบุคลากรให้โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำเสนอผลงานหรือแสดงความสามารถด้านทักษะการแก้ปัญหา คือ ผู้บริหารรู้จักบุคคลโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารรู้จักประมาณใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ ด้านทักษะการตัดสินใจ คือ ผู้บริหารรู้จักชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาการทำงานด้วยตนเอง ผู้บริหารรู้จักผลโดยมีกระบวนการเลือกแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านทักษะการสื่อสาร คือ ผู้บริหารรู้จักเหตุโดยสามารถชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติงานหน้าที่และข้อราชการต่างๆ ให้ผู้ร่วมงานทราบด้วยวิธีที่หลากหลาย ผู้บริหารรู้จักตนเองสามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจนเข้าใจง่ายทำให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่ก้าวทันเทคโนโลยี สามารถจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีหลักธรรมในการแก้ปัญหาและเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาให้ถูกต้องให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร บริหารจัดการทรัพยากรในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวิธีการกระตุ้นให้บุคลากรแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกล้าแสดงความคิดเห็น มีทักษะที่ดีในการสื่อสาร มีการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารประสานงานที่ชัดเจน เพื่อเพิ่มมาตรฐานการปฏิบัติงาน มุ่งเน้นพัฒนางานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21; หลักสัปปุริสธรรม 7; ทักษะการบริหารสถานศึกษา; ศตวรรษที่ 21; หลักสัปปุริสธรรม 7; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

Abstracts

The objectives of this research were: (1) to study the skills of school administration in the 21st Century according to the Seven Sappurisa Dhammas of administrators under the Khon Kaen Primary Education Service Area Office 4; (2) to propose the guideline for the development of school administration in the 21st Century according to the Seven Sappurisa Dhammas of administrators under the Khon Kaen Primary Education Service Area Office 4. This study was carried out utilizing the mixed research methodology. The samples included 269 administrators and teachers that were the heads of four departments. The tools used in this research were a questionnaire with a reliability value of 0.96 and a structured interview form. The statistics used in this research were: Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation.

The research results were as follows:

1) The skills of school administration in the 21st Century, according to the Seven Sappurisa Dhammas of administrators under the Office of Khon Kaen Primary Education Service Area 4, were overall rated at the highest level of practice. The most practical aspect was 'technology skills,' followed by 'skills of working as a team and 'communication skills' respectively. The least minor practical aspect was the 'skill of making a decision.

2) The guideline for the development of school administration in the 21st Century according to the Seven Sappurisa Dhammas of administrators under the Khon Kaen Primary Education Service Area Office 4 is that administrators should be technologically up-to-date, able to provide technology to manage various aspects of the school, and use a way of engaging and sharing ideas. They should use ethical principles to solve problems and choose the right way to solve problems for the best benefit of the organization. Administrators should manage school resources effectively and have methods to encourage personnel to be creative and express their opinions. They should have good communication skills and use clear communication and coordination technology to increase operational standards focusing on improving the efficiency of the school's work.

Keywords: School Administration Skills; The 21st Century; The Seven Sappurisa Dhammas; The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 4

บทนำ

สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร และพลเมืองโลกหลายด้านได้แก่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจการเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว การปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศความเสี่ยงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภัยพิบัติทางธรรมชาติของโลกมีแนวโน้มเกิดความรุนแรงมากขึ้นและผลกระทบอื่น ๆ อีกมากมาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 76) ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้รับผลกระทบ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอด และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าวผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรจำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง และการเปลี่ยนแปลงองค์กรครั้งใหญ่เพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุลเพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ

สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อเด็กในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในปัจจุบันมีความพร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้วหรือไม่ ครูมีความรู้และทักษะพร้อมที่จะนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการเรียนการสอนหรือไม่ ผู้บริหารโรงเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ผู้บริหารระดับนโยบายมีความใส่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงหรือยัง (Churches, 2008 : 2-4) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงห้องเรียน ครู หลักสูตร และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้น ยังไม่เพียงพอกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว สิ่งสำคัญที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วย คือ ศาสตร์การสอน (Pedagogy) ที่ต้องสะท้อนถึงวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนสะท้อนถึงโลกที่พวกเขาจะต้องเดินทางเข้าไปในอนาคต

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเองคิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ๆ (สมหมาย อำตถอนกลอย, 2556 : 1-7) ทักษะยุคใหม่เป็นลักษณะที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำจึงเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและการบริหารตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะดังนี้ การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาการสื่อสารการทำงานเป็นทีม เทคโนโลยีดิจิทัลการตลาดตติวิสัย ผลสัมฤทธิ์ และคุณธรรมจริยธรรม (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559 : 301)

สภาพปัญหาจากรายงานแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 (แผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564 : 10-11) ด้านสภาพการจัดการศึกษา ได้เสนอจุดที่ควรพัฒนา คือ ควรมีการวิจัยการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น ควรมีนโยบายด้านการส่งเสริมสนับสนุน สร้างนวัตกรรม จัดทำการศึกษาวิจัยเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารจัดการสถานศึกษาตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ ให้เกิดประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้สู่การเป็นครูมืออาชีพ เป็นครูสอนดีใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ และเป็นแบบอย่างที่ดีของครูดี มีคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เด็กเยาวชนและสังคม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การที่จะขับเคลื่อนการศึกษาให้สามารถส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะตามศตวรรษที่ 21 ได้นั้น ยังคงเป็นอุปสรรค เนื่องจากปัญหาความขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ด้านต่างๆ และปัญหาการบริหารจัดการที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพทันโลกปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรที่จะมีความพร้อมสำหรับการเป็นผู้บริหารในศตวรรษที่ 21

จากปัญหาในการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และส่งผลต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ด้วยเหตุและปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมาสังเคราะห์ตัวแปรที่ได้จากผลการวิจัยที่มีความถี่สูงสุดตามลำดับ จากงานวิจัยทั้งหมด ๑๓ เรื่องในปัจจุบัน นำตัวแปรที่ได้สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อทราบแนวทางแก้ไขและพัฒนาส่งเสริมทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยวิธีวิทยาเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) และการวิจัยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) และใช้แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) และผสมในเชิงการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis)

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 175 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายงาน 4 คน รวมทั้งหมด 875 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างาน 4 ฝ่ายงาน จำนวน 269 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามตำแหน่ง และเทียบสัดส่วนตามประสบการณ์การ

ทำงานและระดับการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย โดยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก

1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ซึ่งใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เกี่ยวกับการจัดการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และใช้แบบสัมภาษณ์ (Interviews) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

3.2 วิเคราะห์ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของลิเคิร์ต แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

3.3 นำผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ร่วมกับผลการวิจัยแบบปลายเปิดจากแบบสอบถาม สรุปได้แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

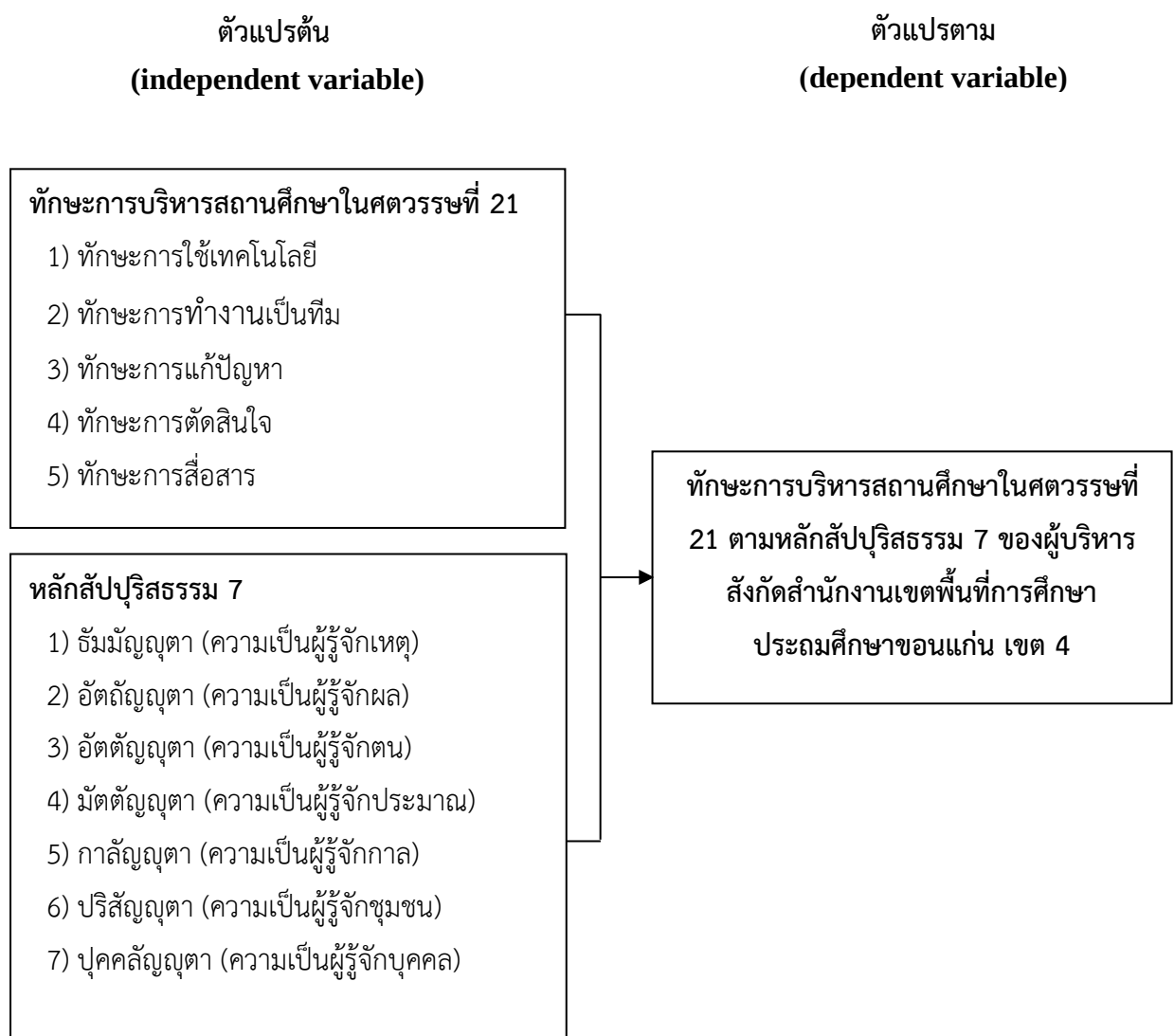
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ IOC (Index of item objective concurrence or IOC) 2) ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม Item – total correlation 3) ค่าความเชื่อมั่น (α =Alpha-Coefficient) ของแบบสอบถาม

4.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ 1) ความถี่ (Frequency) 2) ค่าร้อยละ (Percentage) 3) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ 4) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมาสังเคราะห์ตัวแปรที่ได้จากผลการวิจัยที่มีความถี่สูงสุดตามลำดับ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมา ประทุมสุวรรณ และจากงานวิจัยทั้งหมด ๑๓ เรื่อง นำตัวแปรที่ได้สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (dependent Variables) ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

(n = 269)

1. ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ทักษะการใช้เทคโนโลยี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.69	0.37	มากที่สุด	1
2. ทักษะการทำงานเป็นทีม ตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.68	0.42	มากที่สุด	2
3. ทักษะการแก้ปัญหา ตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.47	0.45	มาก	4
4. ทักษะการตัดสินใจ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.33	0.28	มาก	5
5. ทักษะการสื่อสาร ตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.54	0.40	มากที่สุด	3
รวม	4.54	0.39	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวม ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.39) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ ทักษะการทำงานเป็นทีม ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.42) และทักษะการสื่อสาร ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ทักษะการตัดสินใจ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.28)

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

1) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สามารถจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและ

ประเมินผล อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก พัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือโดยการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

2. ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรมีการร่วมกัน ตั้งเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน มีการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรเอื้อต่อการปฏิบัติงานแก่คณะครูใน โรงเรียน สร้างทีมในการทำงานแต่ละด้านให้ชัดเจนตามความรู้ความสามารถ สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ให้กำลังใจ และขวัญกำลังใจแก่คณะครูอย่างทั่วถึง ผู้บริหารควรปฏิบัติงานเป็นแบบอย่าง มีการระดมความคิด และหาทางเลือกใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานร่วมกันกับบุคลากร

3. ด้านทักษะการแก้ปัญหา ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรใช้แนวทางการมีส่วนร่วม และการแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้มีการสะท้อนปัญหาอย่างรอบด้านและฉับไวทันต่อเหตุการณ์ มี หลักธรรมในการแก้ปัญหาและเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาให้ถูกจุด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ ได้อย่างถูกต้องรวดเร็วเหมาะสมกับสถานการณ์ เปิด โอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน

4. ด้านทักษะการตัดสินใจ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรพิจารณาปัจจัยจากหลาย ๆ ด้าน มีการวิเคราะห์ การประเมิน ประกอบการตัดสินใจ เช่น ความถูกต้อง ความมีประโยชน์และความคุ้มค่า รวดเร็วและต้องทันต่อเหตุการณ์ ให้โอกาสครูเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานได้อย่าง เหมาะสม และตัดสินใจใช้อำนาจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บริหารจัดการทรัพยากรใน สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ด้านทักษะการสื่อสาร ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรมีทักษะที่ดีในการสื่อสาร มีการ ใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารประสานงานที่ชัดเจน มีการดำเนินงานธุรการโดยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่ ทันสมัย เพื่อเพิ่มมาตรฐานการปฏิบัติงาน พัฒนาการประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และ สังคม เข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว สามารถมอบหมายงานผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ได้อย่าง มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้าน ที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีทักษะการใช้เทคโนโลยี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ทั้งนี้เนื่องจาก

เขตพื้นที่การศึกษามีการกำหนดนโยบาย การกำหนดพันธกิจและเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะและสมรรถนะตามคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา ประทุมสุวรรณ (2562 : 145-146) ได้ทำการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการสื่อสาร และทักษะการกระตุ้นจิตใจ ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารรู้จักจุดมุ่งหมายและผลโดยส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีพัฒนาการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ในปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในการบริหารการศึกษา การบริหารจัดการและการเรียนการสอน ความทันสมัยต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดือนเพ็ญ บุญใหญ่เอก (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านให้ความสำคัญกับเทคนิคการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านยึดเป้าหมายเดิมแต่ด้วยสิ่งใหม่ ๆ ด้านเน้นการกระทำ ด้านเป็นพี่เลี้ยง และด้านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารรู้จักประมาณใจและความไว้วางใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานแก่ทีมงาน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ทีมงานที่ช่วยให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาสถานศึกษาที่สำคัญคือ คณะครู ผู้บริหารต้องมีทักษะของการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กณิษฐา ทองสมุทร (2561 : 108) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ ดังนี้ ทักษะทางมนุษย ทักษะทางเทคนิค ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะทางความคิดรวบยอด ทักษะการสื่อสาร ทักษะการศึกษาและการสอน ทักษะด้านการใช้ดิจิทัล ด้านทักษะการแก้ปัญหา ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารรู้จักบุคคลโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีทักษะในการแก้ปัญหาที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส (อัยวงศ์) (2562 : 297-307) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้นำในกระบวนทัศน์ใหม่ **Role of Leader in the New Paradigm** ผลการศึกษา พบว่า การเป็นผู้นำที่ดีในกระบวนทัศน์ใหม่ต้องมีความเข้าใจในเรื่องกระบวนทัศน์หรือ **Paradigm** วิธีการจัดการความขัดแย้งในกระบวนทัศน์ที่ใช้ กระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาททางเลือก หรือการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางก็เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ใหม่ที่สังคมยังไม่ค่อยเข้าใจ เป็นกระบวนการทางสังคมที่ต้องการทักษะเฉพาะตัว ด้านทักษะการ

ตัดสินใจ ตามหลักสัปปริสธรรม 7 โดยภาพรวม ข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารรู้จักชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาการทำงานด้วยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารมีความจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิตา เพลินจิต (2558 : 97) ได้ทำการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ รองลงมาคือ ด้านทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ด้านการเป็นผู้สร้างหรือผลิตและรับผิดชอบต่อเชื่อถือได้ และด้านการริเริ่มสร้างสรรค์และการเป็นตัวของตัวเอง ด้านทักษะการสื่อสาร ตามหลักสัปปริสธรรม 7 โดยภาพรวม ข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารรู้จักเหตุโดยสามารถชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติงานหน้าที่และข้อราชการต่างๆ ให้ผู้ร่วมงานทราบด้วยวิธีที่หลากหลาย ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้บริหารที่ใช้ทักษะในการสื่อสารมอบหมายงานด้วยการถ่ายทอดคำสั่งทั้งเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรดาว สนองฝัน (2557 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 11 ทักษะ คือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษย์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ทักษะด้าน ความรู้ความคิด ทักษะด้านการบริหาร ทักษะด้านการวางแผนทักษะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะด้าน การประเมิน ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ และทักษะด้านการสร้างทีมงาน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบายสำหรับเขตพื้นที่การศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในด้านทักษะการตัดสินใจ เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารมีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ที่สมบูรณ์รวมถึงมีความรู้ความสามารถในการบริหารสถานศึกษาและส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา

2.1) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารควรมีจุดมุ่งหมายในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2) ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารควรมีความเข้าใจบุคลากร สามารถชักจูง โน้มน้าวให้รวมทีมกันปฏิบัติงานให้แก่สถานศึกษาอย่างเต็มความสามารถ

2.3) ด้านทักษะการแก้ปัญหา ผู้บริหารควรรู้จักประมาณการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างฉับไว และถูกต้องตามข้อมูลที่เป็นจริง

2.4) ด้านทักษะการตัดสินใจ ผู้บริหารควรรู้จักผลโดยชี้แนะแนวทางให้ผู้ร่วมงานตัดสินใจปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5) ทักษะการสื่อสาร ผู้บริหารควรรู้จักเหตุสมถะสามารถมอบหมายงานเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และหลักธรรมอื่นๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาอื่น เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพื่อใช้เป็นแนวทางในพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

3.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับด้านทักษะการตัดสินใจ ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 และเขตอื่น ๆ ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กณิษฐา ทองสมุทร. (2561). *ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส (อัยวงศ์). (2562). *บทบาทของผู้นำในกระบวนทัศน์ใหม่ Role of Leader in the New Paradigm*. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์. 19 (1), 297- 307.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). *ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการระดับชาติครูศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21*. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

- เดือนเพ็ญ บุญใหญ่เอก. (2557). การบริหารการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 3. ปรินญาณิพนธ์มหาบัณฑิตศึกษาคณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ปัทมา ประทุมสุวรรณ. (2562). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- แพรวดาว สมองผัน. (2557). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศศิตา เพลินจิต. (2558). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สมหมาย อ่าดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 7 (1), 1-7.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. (2564). แผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564. กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564). กรุงเทพมหานคร.
- Churches Andrew. (2008). 21st Century Pedagogy. Online.. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://edorigami.edublogs.org/2008/08/16/21st-century-pedagogy/>